

Skolevægtring og isolation hos børn og unge med autisme

Vanløse 21 februar 2017

Aftenens formål

- At belyse denne konkrete, men udbredte problemstilling
- Forståelse for mulige bagvedliggende faktorer
- Perspektiver på handlemuligheder

Den vigtigste pointe

Kierkegaard, 1859:

".. At man, når det i sandhed skal lykkes én at føre et menneske hen til et bestemt sted, først og fremmest må passe på at finde ham der, hvor han er, og begynde der. Dette er hemmeligheden i al hjælpekunst"

(S. Kierkegaard: Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed, SV3 18, s. 96-97)

Hvad menes der her med social isolation?

Unge og voksne, der “selv har valgt” at isolere sig derhjemme og ikke ønsker *og/eller* tør *og/eller* har energien til komme uden for hjemmet i daglig beskæftigelse eller fritidsaktiviteter

HIKIKOMORI

When you Suck at Everything in Life, just Retreat to your bedroom & never come out!

\o/ MotivatedPhotos.com

Erfaringer vedr. risikofaktorer

- Sent diagnosticerede (for sen indsats)
- Social upassende opførsel (autisme)
- "Mismatch" mellem forventninger og kompetencer
- Begrænsede kommunikative færdigheder
- Komorbide tilstande (angst, depression)
- Nedsat motivation
- Isolation som "løsning"

Erfaringer, fortsat

- Stresstilstand ("at komme sig igen")
- Manglende helhedsforståelse af den isolerede situation
- Nedsat forestillingsevne
- Rigiditet (modstand mod forandring)
- Inklusionspolitikken
- Vanskeligheder med at tilpasse sig ungdoms- og voksenlivet
- Samarbejdsvanskeligheder i netværket

Pubertet

Ungdomsliv er præget af;	Ungdomsliv fra målgruppen af elever med AST
• Identitetsdannelse. • Løsrivelse. • Eksperimenteren. (Kærester, venner, stimulanser, oprør.....) • Høj social kompetence. • Fokusering på hvad der er in og yt. • Højt tempo. • Omstillingsparathed. • Fleksibilitet. • Mange bolde i luften • Kommunikative fleksible og sikre.	• Anderledes identitetsdannelse. • Forandringer/ændringer er negativ karakter • Forsigtige, man skal udfordres til udfordringer. • Tillært social kompetence. • Bliver stresset af højt tempo. • Tillært lidt stiv kommunikation. • Man skal opfordres og inviteres • Vil gerne (kan ofte) det hele, men på egne præmisser.

Ung pige

- Jeg var nu 14 år og teenager. Jeg hadede alt ved det. Jeg gik ikke med makeup ligesom de andre piger og havde ikke barberet ben eller smukke negle. Jeg gik kun i sort drenge tøj og ville ikke deltage i nogle arrangementer på skolen overhovedet.

•Jeg vil en masse ting, men føler mig for svag til at kunne udføre dem •Jeg er bange for at dø •Jeg er bange for at jeg har spildt min tid •Jeg tror automatisk folk vil mig det ondt •Jeg er bange for at tage kontakt til folk, fordi jeg er bange for at blive såret •Jeg lyver lidt hele tiden om en masse ligegyldige ting •Jeg føler mig let presset •Jeg tænker negativt før positivt •Jeg taler dårligt om andre - nok mest fordi jeg ikke har det særlig godt med mig selv •Jeg hader at jeg har diagnoser - det hjælper ikke at jeg bliver mindet om det hver dag (ude på skolen) •Jeg gør ting sværere for mig selv •Det er meget vigtigt for mig at alle kan lide mig •Jeg går helt i panik hvis folk er sure på mig •Jeg er bange for at miste mig selv

Jeg har kaos i mit hoved •Jeg ville nogen gange ønske jeg var en anden •Jeg vil gerne opleve en masse •Jeg vil gerne prøve alt det jeg synes jeg er gået glip af •Jeg ville ønske jeg var mere selvstændig •Jeg er for klodset •Jeg er meget distræt •Jeg er for u-fokuseret •Jeg vil være alene •Jeg vil have en masse venner •Jeg vil have en bedste veninde jeg kan fortælle alt til •Jeg tænker for meget •Jeg undrer mig om alting jeg ser og hører •Jeg føler mig alt for sensitiv •Jeg ville ønske jeg kunne komme hen på et menneske kursus og blive kureret •Jeg finder mig i alt for meget •Jeg er for hård ved mig selv •Jeg er træt af at jeg ikke lytter til folk når de fortæller mig noget positivt om mig •Jeg føler mig besværlig hele tiden •Jeg kan lige pludseligt, selvom jeg har mange mennesker omkring mig, føle mig helt alene

ANGST OG ISOLATION

- ANGST OG "AUTISME-ANGST"

Kontroltab

Risikofaktorer hos ASF

- Nedsat evne til at gebærde sig i sociale sammenhænge, dvs. uden for hjemmet
- For mange uforudsigelige hændelser
- Negativ feedback fra omgivelserne pga. manglende forståelse og støtte
- Kontroltab!!!

Intolerance over for usikkerhed (IU)

- Generel kerneproblematik omkring angst – hvad består den egentlig af?
- Fænomenet velkendt ved autisme ("insistence on sameness", ufleksibilitet og vanskeligheder med uforudsigelighed)
- IU højere hos ASF end hos typiske angste børn
- Angstniveau højere hos ASF

- Kilde: JADD June 2014 "Intolerance of Uncertainty as a Framework for Understanding Anxiety in Children and Adolescents with Autism Spectrum Disorders", Boulter et al.

Specifikke neuropsykologiske vanskeligheder – social forståelse

- **Aflæsning af sociale aspekter:**

- Ansigtsudtryk
- Tolkning af tanker, intentioner, overbevisninger m.m.
- Handlinger på tolkninger
- Viden om sociale regler

Hvad siger de unge...

*"Det er svært, når folk beder mig om at sige til, hvis jeg misforstår noget, for jeg ved jo ikke, hvornår jeg misforstår. Jeg tror, jeg **forstår**, netop deri består misforståelsen. Kropsprog og mimik er noget, som personer med Aspergers syndrom har svært ved at bruge og forstå. Min hverdag er fuld af den slags misforståelser. Når jeg svarer venligt, opfattes det måske som uvenligt. Det er meget muligt, at det er normalt at se hinanden i øjnene hele tiden og at give håndtryk og knus, men særlig behageligt finder jeg det ikke."*

Emotionelle vanskeligheder hos ASF - konsekvenser

- Manglende opmærksomhed på følelssesignaler medfører ringe informationer om egen, og den sociale, verden
- Forøget risiko for angst og depression

Specifikke neuropsykologiske vanskeligheder – eksekutive funktioner

- Håndtering af nye og uprøvede aktiviteter og opgaver med problemløsning:
 - Impulshæmning
 - Følelsesregulering
 - Fleksibilitet
 - Selvevaluering
 - Initiering
 - Arbejdshukommelsen
 - Planlægning/organisering
 - Opgaveovervågning

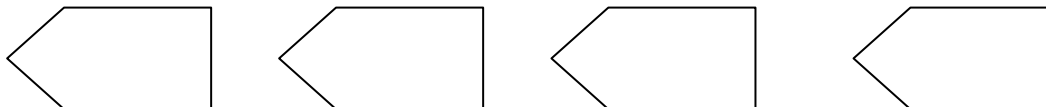
Fleksibilitet

Gustavs
spor

Gustavs spor

Det spor Gustav skal
hen til. Hans mål!!!!

Specifikke neuropsykologiske vanskeligheder – nedsat helhedsforståelse

- Fokus på detaljer frem for på helheder

- Kaosoplevelser ("meltdowns")
- Isolation som løsning (detalje) og mangel på konsekvensoverblik

Hvad siger de unge....

"Jeg oplever tusinde detaljer, ikke en sammenhængende helhed. Når jeg oplever en helhed, er det ikke sikkert, det er den "rigtige" helhed. Jeg har måske fundet en helt anden sammenhæng end mine omgivelser."

"For mig virker det som om personer, stemmer, pærer og tikkelyde er lige vigtige. "

Forandring.....

”Forandre seg i levende live. Hvis man ikke kunne bli som før igjen, var det en skremmende tanke. Da burde man i det minste tenke seg ganske grundig om før man gikk til et slikt skritt, å forandre seg. For etterpå var det jo for sent. Den man var fins ikke lenger.”

— Lars Saabye Christensen, fra Magnet, 2015

En uforudsigelig og uhåndterbar verden!

Årsager?

UDREDNING AF ISOLATIONEN

Oversigt over områder

Omgivelser:

- Tidsmæssig sammenfald med isolation
- Tidligere indsatser
- Aktuell indsats
- Andres perspektiv
- Tidligere positive tiltag

Funktion:

- Diagnose(r)
- Socialt netværk
- Skolemæssig historie
- Aktuell beskæftigelse
- Aktuell boligsituation

Personligt:

- Kognitiv stil og niveau
- Specifikke neuropsykologiske vanskeligheder
- Selvforståelse
- Sensorisk profil
- Perspektiv på egen situation

Aktuelle boligsituation

- Hjemmeboende: Hvem er der kontakt til i dagligdagen?
- Udeboende: Egen lejlighed, bofællesskab, institution?

Aktuel beskæftigelse

- Er den unge tilknyttet en uddannelsesinstitution?
- Hvor længe har den unge været tilknyttet?
- Hvor længe har der været fravær?
- Hvordan er beskæftigelsen kommet i stand?
- Hvorfor har man valgt netop denne beskæftigelse?

Skole- og beskæftigelseshistorie

- Hvilke forløb har der været?
- Hvilke har fungeret og hvorfor?
- Hvilke har ikke fungeret og hvorfor?
 - Evt. årsager til skift
 - Karakteren og omfanget af skift (sporadisk, totalt, hvordan?)

Indsatser

- Hvad har der været forsøgt for at bryde isolationen og hvorfor?
- Hvad har virket?
- Hvad har ikke virket?
- Hvem var involveret?
- Særligt skole-hjem samarbejde?
- Behandlingsforløb?
- Netværkssamarbejde?

Hændelser af tidsmæssige sammenfald med isolationen

- Hændte bestemte begivenheder nogenlunde samtidig eller lidt før den sociale isolation?
- Har den unge selv fortalt om svære episoder i forbindelse med isolationen?

Socialt netværk

- Antal venner
- Karakteren af relationerne
- Er disse dannet via nettet, skolen, familien?
- Hyppigheden af kontakt

Diagnose(r)

- Autismespektrumsforstyrrelse og...
 - angsttilstand?
 - depression?
 - psykoser?
 - adfærdsforstyrrelser?
 - anden?
- Medicinsk behandling?

Sensorisk profil

- Hyper- eller hyposensitiv i forhold til bestemte sansestimuli:
 - Lyde
 - Synsindtryk
 - Lugte
 - Berøring
 - Taktilt
 - Bevægelse

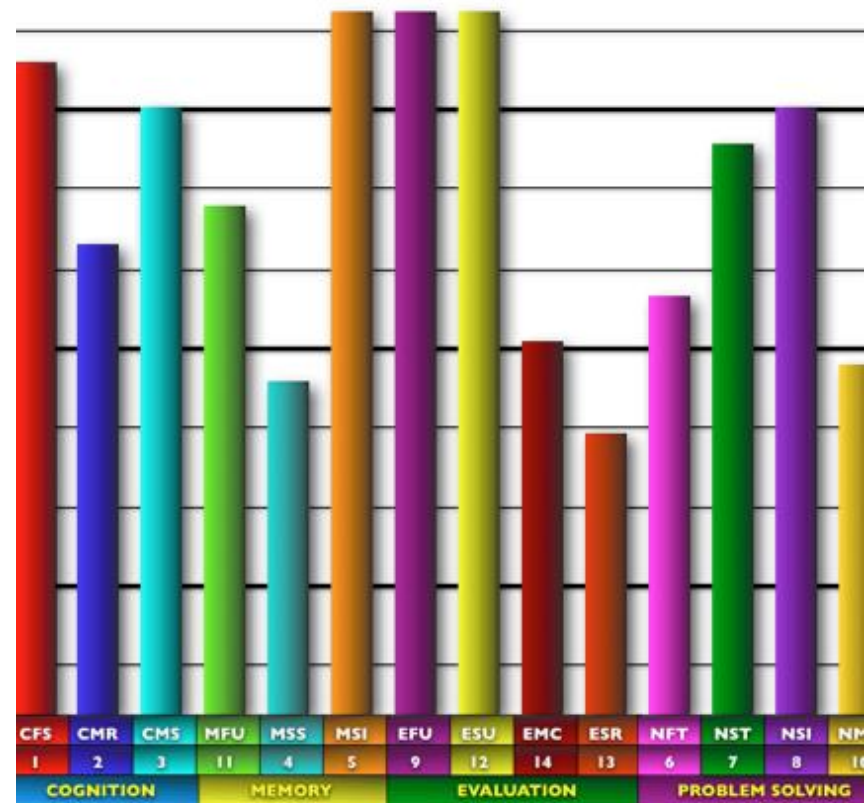
Spise- og søvnmønstre

- Overspisning
- Ingen rytme for spisning
- Underspisning
- Vender om på dag og nat
- Karakteren af søvnvanskelighederne

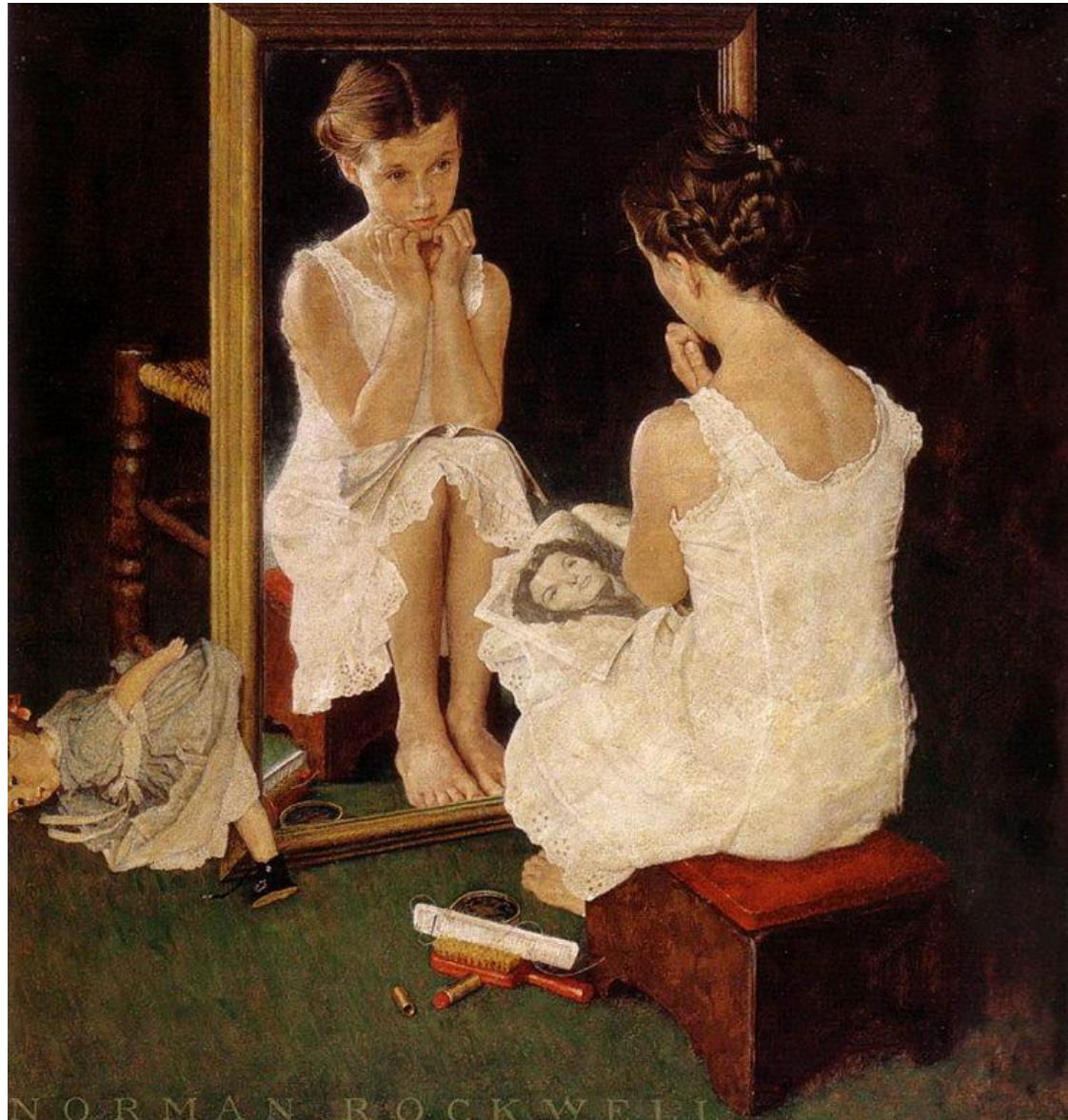
Kognitivt niveau og profil

- Indlæringsvanskeligheder?
- Generelle intellektuelle begrænsninger?
- Generelle intellektuelle færdigheder på højt niveau?
- Styrker og vanskeligheder?

Personal Cognitive Skills Profile

Selvforståelse

Hvorfor er motivation en kerneproblematik i forhold til isolation?

- Man kan have problemer med motivation, hvis:
- man ikke har et mål i nuet eller i fremtiden (det giver ikke mening at komme udenfor hjemmet)
- man ikke selv har indre "drive" i forhold til noget (indre motivation)
- man ikke bliver motiveret af noget udefrakommende
- Man har dårlige erfaringer i forhold til den ydre verden (negativ feedback)
- Man har en svag grad af selvstyring

Hvad kan bryde isolationen?

- Personens eget perspektiv?
- Forældres perspektiv
- Skoles perspektiv?
- Kommunens perspektiv?

Forældres engagement

- Relationen ml. forældre og fagfolk er ikke selvvalgt/fri men nødvendig
- At se forældre som ressource / forventninger om aktive forældre
- Tydelige og konkrete forventninger til forældrene og hvad aktivt engagement/deltagelse

Hvis isolationen skal brydes...

- Trygt og gensidigt respektfuldt forhold mellem forældre og fagfolk
- Tæt samarbejde og kommunikation mellem forældre og fagfolk

Muligheder ift. bagvedliggende problemstillinger

INTERVENTION OVER FOR SOCIAL ISOLATION

Metoder

- Selvforståelsesforløb
- Tilpasset KAT
- Match ift. skoletilbud
- Kontaktperson
- Forældrerådgivning
- Evt. psykiatrisk behandling
- Koordineret indsats

Obs omkring indsatsen

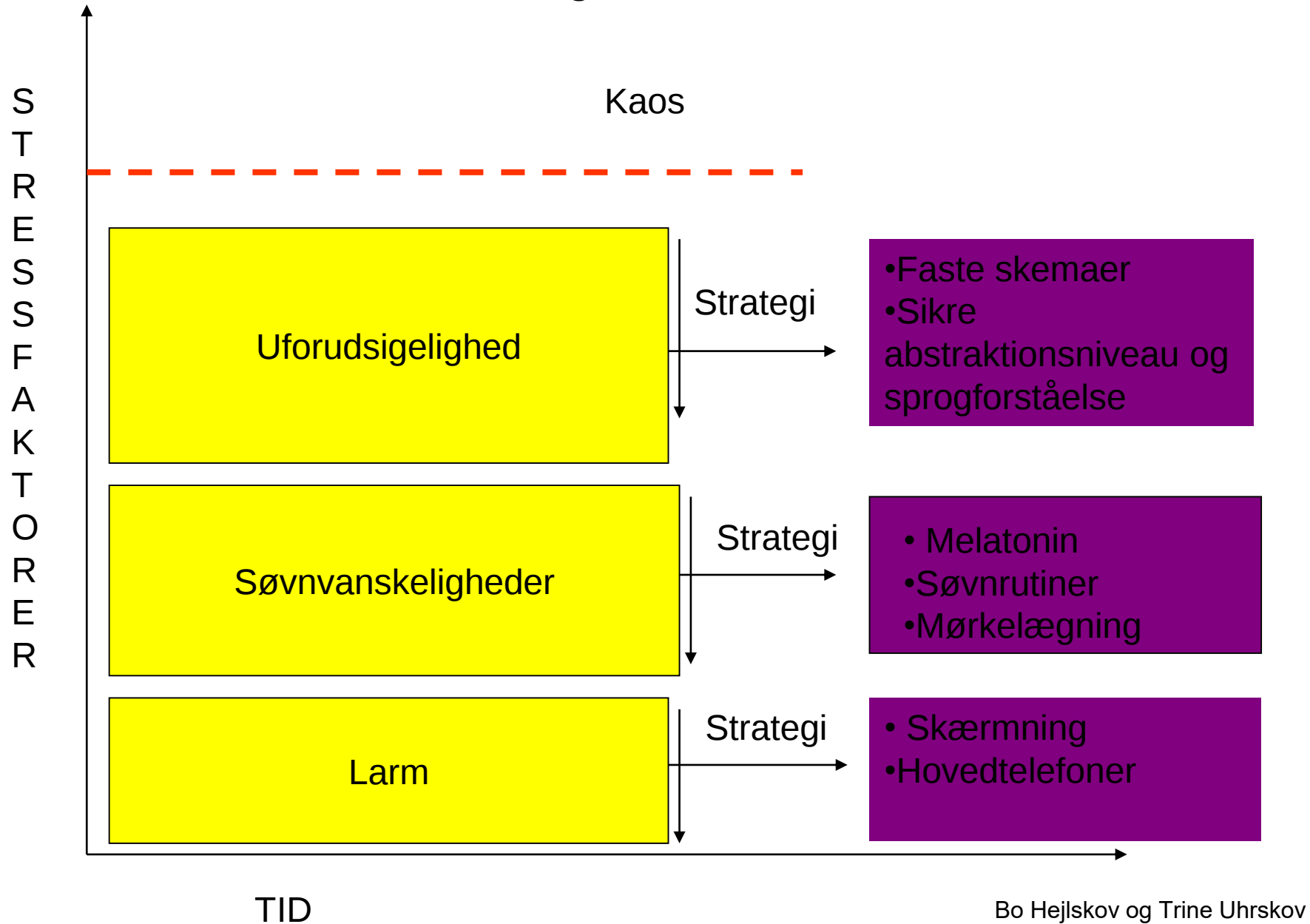
- Panik-stemning omkring den unge
- Glemmer at udrede den bagvedliggende årsag
- Glemmer at den unge ikke bare skal ud igen, men skal have det rette "værktøj" med
- Presse vs. skåne den unge

Selvforståelse: "Muren"

Strategier

Kaostegn

1) Akutte:

- Udadreagerende adfærd
- Selvskadende adfærd
- Angstanfald
- Handlingslammelse

2) Langvarige:

- Depression
- Psykoser
- Angsttilstande
- Spiseforstyrrelser
- Belastningsreaktioner

Bo Hejlskov og Trine Uhrskov

Styrkesider

- God til at samarbejde
- God til computer
- Være i praktik
- Meget venlig og rar at være sammen med

Udfordringer

- Mister let overblikket
- Bliver hurtigt utryg ved konflikter
- Mangler redskaber til at løse situationer

Tømrer

Teknisk
skole Mester
lære

Praktik

Støtte
kontakt
person

Komme ud
af huset
Små ture

Er
derhjem
me

Årsager til at være derhjemme

- Uforudsigelighed
- Uløste konflikter
- Misforståelser
- Manglende hjælp til at løse konflikter
- Uretfærdighed
- For store krav

HUSK!!

- Mestringsstrategier
- Passende tempo
- Definere klare delmål og mål

Tid

Inspiration til en samarbejdsmodel

- Forventningsafstemning
- Dokumentation og information
- Overlevering/kommunikation ml. de forskellige parter
- Tillid
- Forældrenes rolle
- Institutionens rolle

Inspiration til en samarbejdsmodel

- Tovholder
- Formelle rammer
- Kommunikationsveje: Hvilke, hvornår, hvem og om hvad
- Rollefordeling: Hvem tager sig af hvad?
- Forældrekontakten

Rollefordeling

- Hvem tager sig af hvad?
- Koordination af praktiske forhold
- Hvad er relateret til den kommunale sagsbehandling?
- Hvad er relateret til kontaktperson og institutionenes ledelse?
- Psykiatrisk ekspertise, der inddrages?
- Er der noget, der ikke varetages?

Vigtigste pointer

- Forstå årsagen til social isolation/vær' grundig/god tid
- Sammenhæng mellem forståelse og intervention
- Samarbejde på tværs
- Mestringsstrategier, ikke blot eksponering